

Gutman két „kavicsához”

Claude Gutmanról szinte semmit nem tudok. Véletlenül került a kezembe a novelláskötete, és első olvasásra elbűvölt. Honnan ismerhet ilyen jól engem, bennünket ez a párizsi író? Igen, persze, ő is túlélők gyereke. Meg aztán: „*Juif imaginaire*”, azaz képzeletbeli zsidó ő is. Ahogy jeles filozófus honfitársa, Alain Finkielkraut nevezte a zsidó hagyományból és kultúrából már kiszorult, a holocaust következtében érzelmileg mégis erősen odakötődő második generációsokat.

Gutman novelláinak a háború után született hősei a zsidónak lenni vagy nem lenni dilemma két véglete között lebegnek. Van közöttük, aki szabadulni szeretne a jiddischkeitől, mert csakis az emigránslet megaláztatásait jelenti számára. Van, aki liberális értelmiségiként szakítaná el a zsidósághoz kötő szálait – ám a mamája titkos háborúba kezd: csak azért is körülmetélteti fiú unokáját. Egy másik szereplő felnőttkorában fedezi fel a judaizmust, és szinte megrészegül frissen szerzett bizonyosságokra építhető, magasra ívelő tudományos karrierjétől. Az egyik novella gyerekhőse számára a zsidóság és a kommunista párt szinte egy és ugyanaz: nagy-

szülei játszóter és bábszínház helyett párttaggyűlésekre cipelik; vasárnapjait *L’Humanité Dimanche*-áruházzal tölti, míg mamája Izraelben éli újrakezdett életét.

„Ha az ember nem képes mindent elfeledni, már csak a humor marad” – vallja Claude Gutman, így aztán természetesen, hogy a könnyes történetekbe váratlanul röhej vegyül, a hang enyhén cinikusra vált, vagy csendes (ön)íróniára.

Az itt közreadott két írás egyike a „második generációsok” útkereséséről szól, a másik viszont kiviszi a konfliktust a zsidó közösségből: Auschwitz-túlélő öregek szembesülnek a nem zsidó „mai fiatalok” értetlenségével.

Hogy miért adta a szerző írásainak a „kavicsok” címet? Csak találgathatunk. Tiszteletlenül megparittyázza kavicsaival a hagyományt? Vagy épp ellenkezőleg: tisztelettel és meghatódva teszi le tizennégy novella-kavicsát az elpusztított zsidó közösség sírjára? Talán mindkettőt egyszerre.

PÉCSI KATALIN

Claude Gutman*

A főnyeremény

Rachel imádta az apját. Rachel gyűlölte az anyját. Rachel utálta a nevelőapját. Én meg arra voltam neki jó, hogy rám zúdíthassa a szeretetét meg a gyűlöletét, amint hazaértünk a bűzös háromszobás lakásból, ahová Rachel gyermeki kötelességerzetből engem is magával cipelt.

– Miért nem hagyod őket békén, hogy éljék csak a maguk hering- és hagymaszagú életét?! Mi a csudának kell neked állandóan odamászkálnod, csak hogy szenvedhess megint, mindezt a nagy semmiért?! Még a végén azt fogom hinni, hogy ettől vagy boldog.

Rachel megvonta a vállát, meglehetősen rosszululatúan.

– Te ezt úgysem értheted!

Akkor aztán elviselhetetlenül megfájdult a feje. Rachel ágyának dőlt, ahogy hazaértünk. Szavamra,

* *Kavicsok* (*Les petits cailloux*), Julliard, 1991. Novellák. A fordítás a közeljövőben megjelenő *Mai zsidó próza* antológia számára készült. (Szerk. Pécsi Katalin)

a simogatásom sem ért többet, mint az a két doboz aszpirin, amit buzgón beszédett.

Aztán a migrénnek egyszer csak vége lett, teltek a hetek, egyik a másik után. Rachel gondolatai egyre vissza-visszatértek arra az utálatos lakásra.

Papa, az imádott, a kredencre volt kitéve, az ebédlőben, hogy mindig szem előtt legyen. Elsárgult fénykép, zöld keretben. Egy szemüveges férfi, Rachel előtte szokott ülni annak idején, amikor leckét írt, amikor *Az apám, ez a hős, kinek mosolya oly simogató...*-t szavalta sírva, és ott írta meg az első házi dolgozatait is. Papa mindig ott volt, épp azon a helyen. Rachel neki tanult: ennek a Yankelnek a kedvéért tanult, akit pedig nem is ismert, akiről az anyja soha nem beszélt, és akinek a helye egyszer s mindenkorra ott volt, a tálalószekrényen.

Ebben a siralmas kis háromszobás lakásban mutatott be engem Rachel az anyjának és a nevelőap-

jának, akik aztán papírforma szerint nekem is anyu-
apu lettek.

Rachel anyja az álla egy szögletes mozdulatával
a szemüveges fényképre bökött.

– Az ott Rachel apja. Na, mit szólsz, drágám?

Maga volt a kifinomult választékoság. Aztán só-
hajtott egy nagyot, az egész világ szándékait ille-
tően. Talán még isten sem volt kivétel...

– Hogy örülne most apád, hogy egy mérnökhöz
fogsz hozzámenni...

A mérnök – vajon a mérnökök jól keresnek? –
nem mutatta, mennyire ingerült, de láttam, hogy
Rachel elvörösödik a méregtől.

Mardochée apu megszorította a karomat. Most
már én is beletartoztam a családba.

– És a kicsike nem jön még? – szegezte nekem
Anyuka.

A szegény úgy fejbe kólintott, hogy azonnal le kel-
lett ülnöm, még mielőtt helyet kínáltak volna.

Rachel bocsánatkérően nézett rám. Pedig ő figyel-
meztetett jó előre. Csak én nem voltam hajlandó
hinni neki.

– Ezt a szégyent! Folyton csak megszégyenít!
Ha tudnád...

Lassanként el kellett fogadnom, hogy létezik egy
olyan világ, ami az égvilágon semmiben sem hason-
lít az én világomra. Hagyományai, szokásai ismer-
etlenek számomra.

Anyósomnak a háború után még harminckét év-
vel sem sikerült megszabadulnia a Visztula partján
virágzó jiddis kifejezésektől. Ragaszkodott az akcen-
tusához, amit még a papundeplibőröndjével együtt
cipelt magával, egészen a Gare du Nord-ig, még a
Front populaire idején.¹ A bőrönd azóta már rég
nincs meg. Az akcentus maradt, mindazzal együtt,
ami annyi megaláztatást okozott Rachelnak.

Szerettem hallgatni a feleségemet, ahogy mesélt,
csak mesélt, amint esténként egymás mellett fe-
küdtünk. Egy szuszra akarta elmondani az összes
részletet is. Aztán elhallgatott. Sóhajtott egy mélyet,
már-már elsírta magát. Rám nézett, aztán nekikez-
dett újra. Rachel néha ötéves volt, néha hat vagy
tizenöt. Csak fülelni kellett a hangszínére – melyi-
ket is használja éppen – meg az érzelmi kitöréseire,
amelyek a másodperc egy töredéke alatt szület-
tek, majd rögtön ki is hunytak.

– Neked fogalmad sincs róla, milyen az, amikor...

Rachel most rám nézett. Így hát egyes-egyedül
neki volt csak joga a szenvedéshez. Aztán köze-
lebb húzódott hozzám, a fejét a mellkasomra haj-

totta, szinte bocsánatkérően, amiért már-már elfe-
ledkezett rólam mesélés közben.

A Hospitalières Saint-Gervais utcai, hitközségi ele-
mi iskolában ott kellett hebegnie-habognia az anyja
előtt, amiért rosszul ment neki a francia – az igazga-
tónő állítása szerint legalábbis –, végül aztán még
egy pofont is leakasztott jutalomból, amiért valamit
túlságosan földhözragadtan, szó szerint fordított le.

Egyik megaláztatás a másik után dülta fel az es-
téink nyugalmát.

– Egyszer a deportált apám érdekében is tolmácsol-
nom kellett, amikor az anyám engem is magával rán-
cigált, hogy a németektől kártérítést követeljen.

Rachel nem fordította le a „Banditt”-ot, amit az
anyja a német fél szakértőjének a fejéhez vágott, mi-
után az képes lett volna egy hatvanszázalékos kár-
térítéssel kiszűrni a szemét. Az anyja követelte,
hogy fizessenek legalább nyolcvan százalékot,
mindazok után, amit AZOK okoztak neki. Nézzék
csak meg! Itt van a migrénje. A rémálmai. A da-
gadt lába. Ez a szegény gyerek, itt. És az egész éle-
tét is újra kellett kezdenie.

Rachel monoton hangon avatott be életének ezek-
be a részleteibe, mintha az érzelmeit szándékosan
ki akarta volna törölni.

És az apját talán visszakapja? Az apját ő már so-
ha nem fogja visszakapni... A szemüveges papját...

Cserébe nyert egy „új papát”, akihez az anyja úgy
ment hozzá, hogy tilde még csak engedélyt se kért.
Őt, az új papát százszázalékosan kártérítették. És
a kettejük százhatvan százalékából már újra lehetett
kezdeni a „szétporladt” életüket, ott, Rachel szem-
üveges papájának a szeme előtt, aki nem tért vissza,
és akit mégsem voltak képesek elpakolni a szekrény
mélyére, ahogy illik. Így aztán az ebédlőkredencről
akaratlanul is fültanúja lett, hogyan tanácskozik volt
felesége és annak új férje egy Sarcelles utcai, kétszo-
bás lakás megvásárlásáról, amit kiadnának bizonyos
Algériából visszatelepedett, szegény zsidóknak. A
szolidaritás szép példája. Csak az ilyen piti ügyek-
hez értettek, meg a jiddis palávereikhez.

Efféle érzések kavarogtak bennem, amikor náluk
voltam.

Efféle érzések kavarogtak Rachelban is, de ő be-
lebetegedett, miközben én mosolyogva figyeltem,
hogyan tesz-vesz ez a mindenbe beleavatkozó, pi-
tyergős, a zsidónál is zsidóbb anya, aki olyan haj-
dani ételekkel traktált bennünket, amelyek a meg-
fakult emlékek illatát és a soha el nem feledhető ar-
rocítások bűzét árasztották.

Rachel fulladozott ebben a légkörben. Én meg mi mást tehettem, hallgattam panaszáradatát. Amikor aztán hirtelen mégis méregbe gurultam, mintha gyógyír lett volna szenvedésére.

Rachel a mában akart élni. Nem a múlt rémálmaiban.

Egy este boldogan rohant oda hozzám, kezében a *Le Monde*-ot lobogtatva.

– Ide nézz!

Az újságból kiderült, hogy egy bizonyos Klarsfeld úr összeállított egy emlékkiadványt, amelyben lajstromba vett minden francia zsidó és külföldi deportáltat egyaránt; minden kommentár nélkül, pusztán oszlopokba rendezte a neveket, a születési helyeket és dátumokat, az indulás napját, az úti célt és a vasúti szerelvény számát.

Visszaadtam Rachelnek az újságot. A szeméből láttam, hogy már megint a szemüveges fényképen jár az esze.

– Ez az! Azt hiszem, végre képes leszek kimászni a légüres térből! Tudod, a papa biztosan benne lesz abban a könyvben. Megtalálom a nyomát, végre lesz róla valami bizonyítékom, hogy a papa nem csak egy fantomkép, ahogy az anyám szeretné velem elhitetni.

Az apja végre több lesz, mint egy fénykép, több lesz, mint legenda.

Az apját sikerül kitépni a feledés homályából. Az apja igazán megérdemli, hogy Rachel kivegyen a kedvéért egy nap szabadságot.

Kora reggel, miután egész éjszaka koncentrációs táborok és szögesdrót kerítések között vergődünk, Rachel könyörögni kezdett, hogy én is menjek vele.

A nyitás pillanatában, ahogy beléptünk a Pompidou Központba, Rachel tökéletesen megfélelkezett róla, hogy én is ott vagyok. Egyedül ült le az emlékkönyv, az ő vastag, élettelen könyve elé, amely nem szólt másról, csakis a halottakról. Nevek sorai, dátumok sorai, számok sorai. Rachel sírni kezdett, maga se tudta volna pontosan megmondani, miért. Nyolcvanezer félbeszakadt élet, köztük az apjáé. Meg kell találnia az apját, még ha az egész napja rámeleg is. Újra nekiállt a keresésnek. Rólam tudomást sem vett, pedig végig ott néztem, mit csinál.

Gurs. Drancy – úti cél: Auschwitz, Treblinka... Csupa olyan név, ami végigkísérte az életét már a bölcsőtől kezdve, persze a jiddis akcentussal kifacsarva, a Drancyt Droncynak ejtve. Rachel vállá fölött én is böngésztem a neveket, amelyek most ott

feketéllettek a fehér papíron, de amelyek valódi emberek nevei voltak, embereké, akik most végre kiléphettek az örök éjszakából, a felejtés ködéből. Mind-mind valóságos név volt, így aztán nem is nyomasztott annyira a könyv, hiszen emberi lényekkel volt tele.

Hirtelen megéreztem, hogy Rachel egész testében remeg. Egyszer csak a lap kellős közepén, annyi oszlopba rendezett név között, ott állt az a név is, amelyet gyerekkora óta keresett, amelyről annyit álmodozott, amely folyton a fejében járt szappan vagy lámpaernyő formájában is: a papájának a neve.

Rachel könnye ráfolyt a lapra, ráfolyt a névre, amelyet meredten nézett, amelyről képtelen volt levenni a tekintetét. A név azt mondta Rachelnek, hogy a múltnak nem vészett nyoma, hogy ő ezentúl már nyugodtan lélegezhet, nyugodtan élhet a jövőnek.

Rachel megfogta a kezem. A könyvet nyitva hagyta az asztalon. Hazamentünk.

Este, a szemüveges fénykép előtt, Rachel sírva vetette magát az anyja karjába. Alig tudott szóhoz jutni a zokogástól.

– Magtáláltam papát! Tudom a vagonja számát! Az indulása napját! Valószínűleg Treblinkában halt meg!

Aztán Rachel rám nézett. Majd a szemüveges fényképre.

– Csináltak a képről egy másolatot. Ha majd egyszer, később lesznek gyerekeink, megmutatom nekik, nézzétek, ez volt a nagyapátok. Meg fogom mutatni nekik azt a könyvet is...

Rachel várta, hogy helyeseljünk. Az anyja, meg én. Bólintottam.

Anyósom még mindig a karjában tartotta a lányát, és egy szót sem szólt. Se szájalom, se fájdalom nem látszott az arcán, ahogy a falióra felé fordult. Olyan régi história ez már... Hirtelen ellökte magát Rachelt. Úgy látszott, Rachel anyja semmitől sem képes meghatódni. Az ebédlőkredenzhez lépett. Kihúzta a fiókot. Kivett egy kis jegyzetömböt meg egy ceruzát. Apósom ingujjban, a tetovált számokkal az alkarján, bekapcsolta a televíziót. Anyósom odaült mellé, a pamlagra.

– Tudod jól, kislányom, hogy most lesz a lottóhúzás. Ha végre egyszer eltalálnánk a jó számokat...

1 Baloldali választási szövetség, amely 1936-ban megnyerte a választást; szocialista miniszterelnöke: Léon Blum.

Ilyen hosszú várakozás

Olyan hideg tél volt, hogy ilyenkor még egy lengyel határőrt sem zavarnak ki szívesen a szabadba. Zimankós hideg. Minek dugta volna ki az orrát a hidegbe az a derék, lengyel egyenruhás, ha már olyan jól elvult a kellemesen meleg panelbódében, miközben az arra vetődő amerikai turistáktól elkobzott cigaretták füstjét eregette? Miért is hagyta volna ott Wojtek Pakula – huszonöt éves hatósági ember és alkoholista, immáron két éve – azt a jó kis széket, amelyen éppen hintáztatta magát?

Soniának kellett volna megkérnie, hogy jöjjön ki. De Sonia meg se moccan, összekuporodva ült a Renault hátuljában, s arra összpontosított, hogy sikerüljön lenyelnie a könnyeit meg a mérgét, amit ez iránt a bugris lengyel közhivatalnok iránt érez, aki mintegy tízperces habozás után végül mégiscsak úgy döntött, kimerészkedik a hidegbe, s kideríti, mi a fene hozta épp ide, épp ebben az időben, épp ezen az úton, ahol a madár se jár, ezt a tizenöt kocsiból, ráadásul csupa francia kocsiból álló konvojt, a motorja mindegyiknek megállás nélkül jár, mintha a vezetők attól félnének, soha többé nem tudják elindítani az autójukat. „Harminc foknál is hidegebb van, szélvédett helyen” – mondta be imént a rádió.

Wojtek Pakula simán felengedhette volna a sörpót, s akkor nyomban megszabadul ettől az inváziótól, amely annyira váratlanul érte itt, a nyugalom szigetén.

Közelebb lépett Sonia kocsijához, de az asszony szeme úgy perzselt, hogy tűzereje nagyobb lehetett, mint a Varsói Szerződés bármely pánccélos hadtestéé. Wojtek Sonia tekintetétől úgy érezte, minden presztízse, egyenruhástul, géppuskástul odavan, mintha sosem is lett volna egyéb gyerekjátéknál. Egy pillantás csupán. A másodperc kicsiny töredéke, s a lengyel egyenruhás újra a helyzet magaslatán áll.

Sonia ezért még megfizet: megalázta őt.

A határőr heves kézmozdulattal intett az autósoknak, állítsák le a motort. Néhány lépést tett a panelbódé felé, hogy segítségül hívja feljebbvalóját, akit ugyancsak átítatott az alkohol meg katolicizmus. Wojtek Pakula kuncogott magában. Most aztán megszívatom ezeket a szaros franciákat. Nem is kicsit. Elvégre szabály az szabály. Papírok. Út-

levelek. Vízumok. A kocsi módszeres átkutatása, még ha menten szétfagnak is a hidegben. Wojtek életkedve egészen visszatért.

Kezdjük ezzel a kis öregasszonnyal! A többiek nyugodtan várhatnak. Ahogy azonban végigfuttatta szemét a tizenöt felsorakozott kocsin, mielőtt szembetámadta volna az ellenséget, legnagyobb meglepetésére a zúzmarás ablaküvegeken keresztül is fel kellett fedeznie, hogy csupa öreg ül bennük – egyébként felvonult itt a francia autóipar minden terméke, amelyekről Wojtek gyermekkor óta álmodozni szokott. Mi a fenét keresnek itt ezek a vénsek? Ilyen idős korban mi a csudának nem maradnak otthon, a jó melegben, ahol megvan az enivalójuk meg mindenük, ami csak kell?! Wojtek Pakula tudta jól, hogy a kapitalista országokban az égvilágon minden kapható, s hogy e kis öregek nyugdíjából ő jól elláthatná egész családját a feketepiacról, akár egy egész éven át. Akkor hát minek packáznak itt ővele? Ezért még drágán megfizetnek!

Szegény Wojtek még olyan tejfölösszájú, s így igazán nem sejtette, hogy már rég busásan, a lélküknél is többel megfizettek mindenért, s hogy most tőle, a senki kis rendőrtől e szegény, értelmetlen öregek szemében hirtelen megcsillant a halál.

Roszzul érezte magát a bőrében megint, amikor széles taglejtések kíséretében lengyelül rájuk rivallt, húzzák le az ablakot, mert útlevél-ellenőrzés következik. Eredeti szándékának megfelelően elsőül Soniával kezdte.

– Kérem a papírjait!

Sonia odaadta.

– Van valami elvámolni valója?

– Igen. Ez itt!

Az öregasszony lengyelül válaszolt, minden akcentus nélkül.

Sonia félrehúzta a takarót, amibe beleburkolózott, s így látható lett egy világos fából készült, szögletes doboz. Sonia ennek a tetejét paskolta most meg az elbizonytalanodott Wojtek Pakula előtt.

Aztán a határőr ismét magabiztosan folytatta.

– Hát ez meg micsoda?

– Ó, csak egy kis emlék – szaladt ki Sonia szájából egészen álnok hangon.

Pakula az elképedéstől alig tudott szóhoz jutni.

– És szabad megtudnom, mit tartalmaz a doboz?
– kérdezte már szinte automatikusan, különösebb meggyőződés nélkül.

És ekkor mintha csak még jobban alá akarták volna ásni Wojtek amúgy is megingó tekintélyét, az egyik autós a sorban dühödten dudálni kezdett, mire a többiek azonnal követték példáját.

Ezért még megkapják a magukét a szemetek Wojtek Pakulától!

Odavágtatott az első dudálóhoz, gépfegyvere az oldalát verdeste. Ezt még megkeserülük! És abban a pillanatban, amikor az őrzőgő Wojtek épp feltépte volna az egyik dudáló Peugeot ajtaját, észrevette, hogy egy kamera szegeződik rá.

Wojtek üvöltve takarta el az arcát.

– Ez szigorúan tilos! Szigorúan tilos! Nincs hozzá joguk!... Főnök... Főnök, jöjjön azonnal!

Wojtek Pakula leengedte két karját az arca elől. A férfi a kamerával nyugodtan kiszállt az autóból, beállította a gépet, és filmezte a szokatlan autószlopot meg a parancsnokot, amint karjával szélmalomként hadonászva rohan fejvesztett kollégája segítségére. Először is elkéri filmezési engedélyüket, aztán helyreállítja a rendet. Rendet.

A parancsnok a filmező férfihoz fordult.

– Azt hiszi, otthon van? Rögtön tegye el a masináját vagy elkobzom!

Amikor meghallotta a hibátlan lengyeliséggel előadott választ, miszerint nemcsak otthon *érzik* magukat, de valójában otthon is *vannak*, éppúgy elképedt, mint Wojtek Pakula az imént.

Elsőként Sonia szállt ki Renault-jából, s dacosan végigmérte a tisztet, miközben a világos fadobozt a karjában szorongatta. Aztán már nemcsak Sonia állt ott: társai körülfogták a két milicistát, akik a merev és méltóságos tartású öregek gyűrűjébe szorultak, s mindannyian mosolyogva nyújtották útlevelüket a két megrémült fegyveresnek, amit azok még el se kértek tőlük.

– Tessék, ellenőrizték csak a vízumunkat. Mire várnak? Itt van a filmezési engedély is.

A parancsnok a panelbódé felé kacsingatott, talán a telefon jutott az eszébe, de az öregek elállták az útját.

– Itt vannak a kamera papírjai is, minden megvan, ami szükséges.

Ezt a parancsnok is kénytelen volt elismerni. Sonia tekintélyes méretű paksamétát nyomott a kezébe, minden papíron ott virított a párizsi lengyel követség pecsétje.

A főnök átfutotta a papírokat, s visszaadta őket Soniának, miközben a kis csapat szinte észrevétlenül toltta őket – őt és Wojteket – a panelbódé felé. A filmfelvevő közben egyre dolgozott.

Sonia a helyiség közepén letette a világos fadobozt. Az operatőr felült az íróasztalra, keze ügyében a telefont, s az objektívbe hol Wojtek, hol a főnök arcát fogta be, miközben a kis öregek engedelmes statisztaként kényelembe helyezték magukat a szobában, levették kabátjukat, anorákjukat, bundájukat. A főnök már-már azt hitte, hallucinál. Fogságba ejtette egy kis csapat férfi és asszony, akik egyébként olyan erőtlenek, hogy csak egy fricska, s máris elterülnek. Akár a saját nagyszülei is lehetnének. Az öregek nyugodtan letelepedtek a világos fadoboz köré. Mindnyájan Soniát nézték. Sonia közelebb lépett Wojtekhez.

– Nézz csak ide, kicsikém, s nyisd ki jól a füled... Jegyezd ezt meg egész életedre, gyermekeid és unokáid életére...

Wojtek kővé dermedve állt.

Ekkor Sonia lassú, nagyon lassú mozdulattal feltúrta pulóvere, majd blúza ujját, s átható tekintetével arra kényszerítette Wojteket, hogy szinte eszelősen bámulja az asszony karjába tetovált számot. Majd ugyanolyan lassan visszahajtogatta blúza és pulóvere ujját. A panelbódéra akkora csend telepedett, hogy Wojtek csaknem elájult. Sonia szeme azonban azt parancsolta, maradjon talpon.

– A dobozban, kicsikém, a férjem hamvai vannak. A hamvaknak azért kell a határon át...

Sonia hirtelen hangot váltott.

– Elég volt, ideje továbbindulnunk... Te még túl fiatal vagy... A férjem is éppen ennyi idős volt, amikor Onnan visszajött... Ennyi időt kellett várnia, hogy visszatérhessen oda...

Egy fejmozdulattal jelt adott a társaságnak az indulásra.

Wojtek Pakula és parancsnoka izzadságban úszott a panelbódében, nézve, amint fogvatartóik egy pillanat alatt útnak indulnak. Rövid rémálom volt csupán az egész. Az autók már messze jártak a hómezőn.

Meg sem álltak egészen Auschwitzig, vagyis Birkenauig. Mounik ugyanis azt hagyta meg végrendeletében, hogy ott kell szétszórni a hamvait: az övéi között.

Nem volt ceremónia, egyetlen szót sem váltottak. Csupán a tekintetük beszélt a kimondhatatlanról.

Sonia kinyitotta a dobozt, szétszórta a havon a

szürke hamut. Egy percreg még nézte, majd visszaszállt a kocsiába.

Másnap este a határon még mindig Wojtek Pakula és parancsnoka teljesített szolgálatot. Amikor jó messziről észrevették a kocsisort, amely egyenesen feljük tartott, mindketten megborzongtak.

Wojtek automatikusan felhúzza a sorompót, s úgy tett, mintha másfelé nézne. De az autók hangját hallotta, amint hirtelen lefékeznek a panelbódé előtt.

Megfordult, amikor az ajtó kinyílt.

Sonia volt az, a dobozzal a karjában. Közelebb lépett Wojtekhez, s letette elé a földre a kis, világos fadobozt.

– Emlékbe hoztam.

Megfordult, visszaszállt a kocsiába, és átkelt a határon.

PÉCSI KATALIN FORDÍTÁSAI

Georges Perec

Vers

*Próbáltam-e vajon átfogni ujjaimmal
csuklódat?*

*Ma eső rovátkolja a járdát
Fejemben más vidékek nem forognak
A te tájaidra sem
bírok gondolni ma pedig átkeltél rajtuk a sötétben és
az éjben áthaladtál
Sem a kis piros autóra
melyben ülve kirobbant belőlem a nevetés*

*A napok felforgathatatlan rendje megvonalmaz
pofonegyszerű az egész mint szilva a befőttesüvegben
vagy akár a repkény lassú útja a falon.*

*Két ujjam többé nem szűk karperec
De őrzöm csuklód gömbölyű vonalát
Fekete abroszon nyugtatott
És felcserélhető két tenyeremben.*

LACKFI JÁNOS FORDÍTÁSA